

บทที่ 4

วิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน

ในบทนี้จะได้ทำการศึกษาวิเคราะห์ปัญหาทางกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยจะได้ทำการศึกษาจากแนวคิด ทฤษฎีและหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับปัญหาดังกล่าว ซึ่งสามารถศึกษาวิเคราะห์ได้ โดยมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

กรณีกฎหมายได้บัญญัติในเรื่องอำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ในคดีอาญา ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ได้ทำงานอย่างเต็มที่ แต่ในทางกลับกันก็เป็นการกระทำต่อสิทธิของผู้ต้องหาที่จะต้องถูกจำกัดเสรีภาพ ทั้งที่ตนอาจจะเป็นผู้บริสุทธิ์ก็ตาม โดยการให้อำนาจเจ้าหน้าที่นี้ได้กระทบต่อเสรีภาพของผู้ต้องหา และเกิดความล่าช้าต่อการดำเนินคดี อันไม่สอดคล้องกับความยุติธรรมตามรัฐธรรมนูญ ที่กล่าวว่า “ในคดีอาญาต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และบุคคลย่อมมีสิทธิที่จะให้คดีของตนได้รับการพิจารณาอย่างถูกต้อง รวดเร็ว และเป็นธรรม” ในชั้นสอบสวน การฝากขังผู้ต้องหาต่อศาลซึ่งเป็นชั้นพิจารณาก่อนฟ้องนั้น ในคดีอาญาทั่วไป หากผู้ถูกจับหรือผู้ต้องหาไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวหรือประกันตัวตามที่กฎหมายบัญญัติ พนักงานสอบสวนมีอำนาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ที่สถานีตำรวจได้สูงสุดไม่เกิน 48 ชั่วโมง หลังจากนั้น หากยังมีความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อประโยชน์ในการสอบสวนต่อไป พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการที่รับสำนวนการสอบสวนต่อมาก็จะต้องนำผู้ต้องหานั้นมาขออำนาจศาลพักฟ้องหรือฝากขังเป็นการชั่วคราวๆ ไปภายในกำหนดเวลาที่กฎหมายกำหนดซึ่งขึ้นอยู่กับอัตราโทษของข้อหาและความร้ายแรงแต่ละความผิดที่ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิด

หลักประกันสิทธิของผู้ต้องหาในเรื่องของการได้รับการพิจารณาคดีด้วยความรวดเร็วและตรวจสอบได้ ก็เป็นหลักการที่มีความสำคัญและเป็นประโยชน์ต่อทุกฝ่ายไม่ว่าจะเป็นผู้ต้องหา หรือจำเลย ผู้เสียหาย ตลอดจนพยานต่างๆ ที่ต้องเกี่ยวข้องทำให้ประชาชนพลเมืองเกิดความเชื่อมั่น

ในกระบวนการยุติธรรม และพอใจในกลไกขั้นตอนการทำงานอย่างแท้จริง การดำเนินคดีอาญา โดยเฉพาะการดำเนินการฟ้องร้องคดี โดยการดำเนินการทางด้านเจ้าหน้าที่ของรัฐ จะมีการจับกุมควบคุมตัวผู้ต้องหาตามกำหนดระยะเวลาตามที่กฎหมายกำหนด และหลังจากนั้นก็เข้าสู่การควบคุมตัวโดยศาลซึ่งจะมีการขอควบคุมตัว เกี่ยวกับการกรณีนี้มีประเด็นวิเคราะห์ปัญหาในการวิจัยเรื่องสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน ดังต่อไปนี้

4.1 ปัญหาเกี่ยวกับสิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์การถูกควบคุมตัวในชั้นสอบสวน

จากการศึกษาของผู้วิจัยเห็นว่าในประเด็นปัญหาดังกล่าวนี้ เมื่อมีการกระทำความผิดเกิดขึ้นและมีการจับกุมตัวผู้ต้องสงสัยได้ เจ้าหน้าที่ตำรวจมีความจำเป็นจะต้องควบคุมตัวผู้ต้องสงสัยไว้ในอำนาจการควบคุม เพื่อทำการสืบสวน สอบสวน รวบรวมพยานหลักฐานเพื่อพิสูจน์การกระทำผิดของผู้ต้องสงสัย ก่อนการพิจารณาคดีในชั้นศาล การควบคุมผู้ต้องสงสัยในชั้นสอบสวน แม้ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาอาญา มาตรา 87 บัญญัติว่า “ห้ามมิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นความพฤติการณ์แห่งคดีในกรณีความผิดลหุโทษ จะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามคำให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครและที่อยู่ของเขายู่ที่ไหนเท่านั้น ในกรณีที่ผู้ถูกจับไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวน หรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน” คือพนักงานสอบสวนจะมีสิทธิควบคุมตัวผู้ต้องหาได้เพียง 48 ชั่วโมง ซึ่งภายในระยะเวลา 48 ชั่วโมงนี้ ผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวอยู่ในชั้นสอบสวน มีสิทธิตามกฎหมายที่จะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106(1) “คำร้องขอให้ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าจะผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์เกี่ยวข้อง ดังนี้ เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมีได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี” ประกอบ คำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ข้อ 5.1 “ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน กำหนดลำดับอาวุโสของพนักงานสอบสวนไว้ตามกฎหมาย ก.ตร.ว่าด้วยการกำหนดลำดับอาวุโสของข้าราชการตำรวจในการรักษาราชการแทน มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราวแทนได้และให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวนพิจารณาสั่งคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวโดยเร็ว” จะเห็นว่าผู้มีอำนาจพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวคือหัวหน้าสถานีตำรวจซึ่งเป็นหัวหน้างานสอบสวน กรณีหัวหน้าสถานีไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิผู้ต้องหา

เมื่อมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาจะเกิดผลกระทบหลายอย่างต่อตัวผู้ต้องหาและครอบครัว และคำสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวถือว่าเป็นการจำกัดสิทธิ ดังนั้น การพิจารณาว่าควรควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือให้ปล่อยชั่วคราวควรคำนึงถึงหลักสิทธิมนุษยชน เมื่อพิจารณาตามหลักสิทธิมนุษยชน จะเห็นได้ว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิทธิที่มีติดตัวบุคคลทุกผู้ทุกนาม ไม่ว่าจะยากดีมีจน หรือจะเป็นคนแบบไหนก็ตาม โดยเสรีภาพถือเป็นสิทธิขั้นพื้นฐาน เป็นสิทธิตามธรรมชาติที่มีมาแต่ดั้งเดิม อีกทั้ง รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 หมวด 3 ซึ่งเป็นกฎหมายสูงสุดของประเทศ ได้บัญญัติถึงสิทธิและเสรีภาพของปวงชนชาวไทยไว้ จึงแสดงให้เห็นว่าสิทธิมนุษยชนเป็นสิ่งสำคัญ ดังนั้นการกระทำอะไรที่เป็นการกระทบถึงสิทธิของบุคคลอื่นย่อมกระทำมิได้ ซึ่งการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน โดยไม่ให้ประกันตัว หรือประกันตัวได้แต่ต้องมีหลักทรัพย์มาวางนั้น เป็นการลดทอนคุณค่าของการเป็นมนุษย์ที่ต้องถูกควบคุมตัวทั้งที่ยังเป็นเพียงผู้ต้องสงสัย หรือต้องใช้ทรัพย์เพื่อแลกอิสรภาพ ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สมควร ซึ่งทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างผู้ที่มีฐานะดี กับผู้ที่มีฐานะไม่ดี และเป็นไปตามหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ซึ่งเป็นหลักประกันสิทธิ เสรีภาพของผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญาที่สำคัญ และเป็นหลักประกันสิทธิขั้นพื้นฐานของบุคคลในกระบวนการยุติธรรม โดยในประเทศไทย หลักการนี้ได้มีการรับรองหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2560 มาตรา 29 วรรค 2 ความว่า “ในคดีอาญา ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้นเหมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้” ซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นว่า หลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ถูกกล่าวหาเป็นผู้บริสุทธิ์ ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยนั้นได้รับรอง ได้ถูกใช้ในความหมายอย่างกว้าง คือไม่เพียงเป็นหลักในการพิสูจน์ความผิดในคดีอาญาที่ต้องทำงานปราศจากความสงสัยอันควรเท่านั้น แต่เป็นการเรียกร้องให้รัฐปฏิบัติต่อผู้ถูกกล่าวหาอย่างผู้บริสุทธิ์ จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าบุคคลนั้นได้กระทำความผิด ผู้ต้องหาทุกคนย่อมมีสิทธิจะไม่ถูกคุมขังและได้รับการปฏิบัติว่าผู้นั้นไม่ใช่ผู้กระทำความผิด ดังนั้น เราจึงไม่ควรตัดสิทธิของผู้ต้องหาที่จะได้รับการปล่อยชั่วคราวอย่างเป็นธรรม

ผลของการได้รับอนุญาตปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนไม่ว่าจะมีประกัน หรือหลักประกันด้วยหรือไม่ก็ตาม ก็จะมีผลคือผู้ต้องหาไม่ถูกควบคุมตัวระหว่างสอบสวน ทำให้มีโอกาสต่อสู้คดีได้มากขึ้น ผู้ต้องหาจะมาพบพนักงานสอบสวนต่อเมื่อจะส่งสำนวนพร้อมตัวผู้ต้องหาไปยังพนักงานอัยการเมื่อทำการสอบสวนเสร็จสิ้น ภายใน 6 เดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 113 “เมื่อพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสั่งปล่อยชั่วคราวไม่ว่าจะมีประกันหรือมีประกันและหลักประกันหรือไม่ การปล่อยชั่วคราวนั้นให้ใช้ได้ระหว่างการ

สอบสวนหรือจนกว่าผู้ต้องหาถูกศาลสั่งขังระหว่างสอบสวนหรือจนถึงศาลประทับฟ้อง แต่มิให้เกินสามเดือนนับแต่วันแรกที่มีการปล่อยชั่วคราว ไม่ว่าจะเป็นการปล่อยชั่วคราวโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็นทำให้ไม่อาจทำการสอบสวนได้เสร็จภายในกำหนดสามเดือนจะยืดเวลาการปล่อยชั่วคราวให้เกินสามเดือนก็ได้ แต่มิให้เกินหกเดือน” เมื่อการปล่อยชั่วคราวสิ้นสุดลงตามวรรคหนึ่งแล้ว ถ้ายังมีความจำเป็นที่จะต้องควบคุมผู้ต้องหาไว้ต่อไปให้ส่งผู้ต้องหามาศาล และให้นำบทบัญญัติมาตรา 87 วรรคสี่ ถึงวรรคเก้า มาใช้บังคับ หากไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน แต่ได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นศาล ผู้ต้องหาจะต้องมารายงานตัวที่ศาลทุกครั้งเมื่อครบระยะเวลาพักฟ้องหรือฝากขัง

เมื่อผลของการได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนและการได้รับการปล่อยชั่วคราวชั้นศาลมีความแตกต่างกัน ผู้ต้องหาส่วนใหญ่จึงมีความประสงค์อยากได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนเป็นลำดับแรก เมื่อไม่ได้รับการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน ผู้ต้องหาสามารถยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวใหม่ได้อีก แต่หากเป็นการยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวชั้นศาล หากศาลชั้นต้นไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ บัญญัติว่า “ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสិทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ดังต่อไปนี้

- (1) คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์
- (2) คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

ให้ศาลชั้นต้นที่รับคำร้องอุทธรณ์คำสั่งรับส่งคำร้องดังกล่าวพร้อมด้วยสำนวนความ หรือสำเนาสำนวนความเท่าที่จำเป็นไปยังศาลอุทธรณ์หรือศาลฎีกา แล้วแต่กรณี เพื่อพิจารณาและมีคำสั่งโดยเร็ว

คำสั่งของศาลอุทธรณ์ที่ไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวยื่นตามศาลชั้นต้นให้เป็นที่สุด แต่ทั้งนี้ ไม่ตัดสิทธิที่จะยื่นคำร้องให้ปล่อยชั่วคราวใหม่ซึ่งถือว่าเป็นการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของศาลชั้นต้นอีกครั้งหนึ่ง”

จะเห็นได้ว่าอำนาจพิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนคือหัวหน้าสถานีตำรวจ เมื่อไม่อนุญาตถือว่าคำสั่งไม่อนุญาตดังกล่าวเป็นที่สุด นับแต่ผู้ยื่นคำร้องได้ทราบคำสั่งไม่อนุญาตดังกล่าว และแม้จะไม่ตัดสิทธิผู้ต้องหาที่จะยื่นคำร้องขอปล่อยชั่วคราวใหม่ก็ตาม แต่การยื่นคำร้องฉบับใหม่ก็ต้องแสดงเหตุผลเพิ่มเติม หรือมีการเพิ่มเติมหลักทรัพย์ หรือหลักประกัน อันเป็นการสร้างภาระแก่ผู้ต้องหา และผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ยังเป็นหัวหน้าสถานีตำรวจคนเดิม แต่ในชั้นศาลผู้มีอำนาจพิจารณาจะแตกต่างออกไป เนื่องจากในชั้นศาล ตาม ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ

มีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของศาลชั้นต้นอีกครั้งหนึ่ง โดยกำหนดให้อุทธรณ์คำสั่งของศาลชั้นต้นไปยังศาลอุทธรณ์

อีกทั้งแม่กฎหมาย คือ ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 และคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/2556 ข้อ 5 การปล่อยชั่วคราว ในข้อ 5.5 “การสั่งไม่ปล่อยชั่วคราว จะกำหนดหลักเกณฑ์ไว้แล้วก็ตาม แต่การจะสั่งอนุญาตหรือไม่อนุญาตก็ยังขึ้นอยู่กับดุลพินิจของผู้มีอำนาจ คือหัวหน้าสถานีตำรวจซึ่งเป็นหัวหน้าพนักงานสอบสวน ตามคำสั่ง 419/2556อยู่นั่นเอง ซึ่งหลักการใช้ดุลพินิจ กฎหมายอาญาและวิธีพิจารณาความอาญาของนานาประเทศนั้น มีเจตนารมณ์ที่เป็นพื้นฐานประกอบอยู่ 2 ประการ คือ

1. มุ่งหมายที่จะคุ้มครองรักษาความสงบเรียบร้อยในสังคม (Maintenances of Public Peace and Order) แสดงออกโดยบทบัญญัติที่ห้ามกระทำความผิดทั้งหลายทั้งปวง
2. มุ่งหมายที่จะให้มีหลักประกันสิทธิมูลฐานของบุคคล (Security of Personal Fundamental Rights) แสดงออกโดยบทบัญญัติที่คุ้มครองบุคคลจากการถูกจับกุมคุมขังหรือตรวจสอบโดยมิชอบ ตลอดจนบทบัญญัติที่รับรองสิทธิของ ผู้ถูกกล่าวหาในอันที่จะสามารถต่อสู้คดีได้อย่างเต็มที่ เป็นต้น

เจตนารมณ์ทั้ง 2 นี้ ในทางทฤษฎีทางกฎหมายอาญาถือว่าเป็นพื้นฐานอันจะขาดเสียมิได้โดยเด็ดขาด ซึ่งการใช้ดุลพินิจของผู้ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีอาญาทุกชั้นตอนนั้น จะต้องอยู่ภายใต้หลักเกณฑ์และข้อพิจารณาทั้งด้านเจตนารมณ์แห่งกฎหมาย และทั้งด้านปัจจัยที่กระทบต่อชีวิตและพฤติกรรมของผู้กระทำความผิด ตลอดจนเงื่อนไขและสภาวะในสังคมด้วย อันเป็นการวินิจฉัยโดยปัจจัยภายใน (OBJECTIVITY) มิใช่การวินิจฉัยโดยอาศัยเพียงความรู้สึกนึกคิดส่วนตัวตามอำเภอใจอันเป็นปัจจัยภายใน (Subjectivity) กล่าวคือการใช้ดุลพินิจที่ชอบธรรมจะต้องเป็นไปตามหลักเกณฑ์และเหตุผลที่วางไว้

การถูกจำกัดสิทธิและเสรีภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา.การที่ไม่ มีบทบัญญัติตามกฎหมายให้สิทธิในการอุทธรณ์คำสั่งที่ขอปล่อยตัวชั่วคราวของผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน ไม่สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายในการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาไม่มีความผิด และตรงกันข้ามกับการสั่งไม่ให้ปล่อยชั่วคราวในชั้นศาลในประเด็นที่ในชั้นการพิจารณาของศาลผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้น ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ ที่บัญญัติไว้ความว่า ในกรณีที่ศาลสั่งไม่อนุญาตให้ปล่อยชั่วคราว ผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้นได้ ดังต่อไปนี้ คำสั่งของศาลชั้นต้น ให้อุทธรณ์ไปยังศาลอุทธรณ์คำสั่งของศาลอุทธรณ์ ให้อุทธรณ์ไปยังศาลฎีกา

ดังนั้น เพื่อให้มีการตรวจสอบการใช้ดุลพินิจของหัวหน้าสถานีตำรวจ ผู้วิจัยเห็นว่า ควรมีการกำหนดให้ผู้ต้องหาสามารถใช้สิทธิอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนไว้ด้วย เมื่อมีการใช้ดุลพินิจก็ควรมีขั้นตอนการตรวจสอบดุลพินิจประกอบ

จากการศึกษาจะเห็นได้ว่าทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศ ในเรื่องการอุทธรณ์การถูกควบคุมตัวของผู้ต้องหา ก่อนฟ้องคดีของประเทศต่างๆแล้วปรากฏว่า ประเทศสหรัฐอเมริกา ผู้ต้องหาที่มีสิทธิถามค้ำนพยาน มีสิทธินำพยานเข้าแสดงต่อศาลประเทศอังกฤษ ถูกตรวจสอบเหตุผลในการควบคุมตัวเนื่อง โดยพนักงานควบคุมและผู้พิพากษาศาล ส่วนประเทศเยอรมัน ทนายหรือผู้ต้องหาที่มีสิทธิอุทธรณ์และแถลงแก้ข้อกล่าวหาหรือข้อสงสัย ในการตั้งควบคุมต่อศาลด้วยตนเอง ประเทศญี่ปุ่น ผู้ต้องหาอุทธรณ์คำสั่งการฝากขังต่อศาลได้ส่วนประเทศไทย ไม่ได้มีการกำหนดในกฎหมายให้ผู้ต้องหาสามารถอุทธรณ์คัดค้านการฝากขังได้ด้วยตนเอง ในชั้นพนักงานสอบสวน แต่ในชั้นการพิจารณาของศาลผู้ร้องขอมีสิทธิยื่นคำร้องอุทธรณ์คำสั่งนั้น ได้ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 119 ทวิ

4.2 ปัญหาระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวน

การควบคุมตัวผู้ต้องหาซึ่งเป็นกลไกหนึ่งที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้อำนาจพนักงานสอบสวนไว้เพื่อประโยชน์ในการสอบสวนและเป็นหลักประกันการมีตัวผู้ต้องหานำส่งฟ้องศาลต่อไป อย่างไรก็ตามในเรื่องระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวนนั้นจะต้องพอเหมาะพอควร และอำนวยความสะดวกในกระบวนการยุติธรรมให้แก่ผู้ต้องหา หากให้ระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหายาวนานเกินไป อาจเป็นการเปิดโอกาสให้เจ้าพนักงานผู้ควบคุมตัวผู้ต้องหากระทำการอันมิชอบต่าง ๆ ต่อผู้ต้องหาได้มากขึ้น ดังนั้น หลักการจำกัดระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาในระหว่างการสอบสวนจึงจำเป็นต้องมีขึ้นสอดคล้องเหมาะสมกับประโยชน์ในการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนเพื่อที่จะคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลในการดำเนินคดีอาญา

กรณีที่ถูกจับถูกควบคุมตัวและไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราว และมีเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือการฟ้องคดี ให้นำตัวผู้ถูกจับไปศาลภายในสี่สิบแปดชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับนำตัวไปถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน เว้นแต่มี “เหตุสุควิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจกล่าวถึงเสียได้” โดยให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการยื่นคำร้องต่อศาลขอหมายจับผู้ต้องหานั้นไว้ ให้ศาลสอบถามผู้ต้องหาว่าจะมีข้อคัดค้านประการใดหรือไม่และศาลอาจเรียกพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการมาชี้แจงเหตุจำเป็น หรืออาจเรียกพยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาคำกล่าวคือ เริ่มต้นด้วยการที่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ ยื่นคำร้อง

ขอฝากขังโดยอ้างเหตุต่างๆ ทางปฏิบัติ คือ การอ้างเหตุจำเป็นในการสอบสวน เช่น ยังสอบสวนไม่แล้วเสร็จ จำนวนอยู่ระหว่างการนำเสนอผู้บังคับบัญชาตรวจสอบ อยู่ระหว่างการรอผลตรวจพิสูจน์ของกลาง เป็นต้น ซึ่งในการพิจารณาอ้างเหตุจำเป็นดังกล่าวอยู่ในดุลพินิจของพนักงานสอบสวน และในการใช้ดุลพินิจของพนักงานสอบสวนนี้ถ้าไม่ได้พิจารณาตามเหตุผลความจำเป็นที่แท้จริง อาจกระทบถึงสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาอาชญากรรมซึ่งเกินกว่าที่จำเป็น

ตามกฎหมายในการฝากขัง ศาลจะพิจารณาคำร้องและสอบถามผู้ต้องหาว่าจะคัดค้านหรือไม่ประการใดแล้วพิจารณาอนุญาตหรือไม่อนุญาตให้ฝากขัง โดยขึ้นอยู่กับอัตราโทษของความผิดที่ถูกกล่าวหาตามกฎหมายกำหนดไว้ในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงไม่เกิน 6 เดือน หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้ครั้งเดียวมีกำหนดไม่เกิน 7 วัน หรือความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกิน 6 เดือน แต่ไม่ถึง 10 ปี หรือปรับไม่เกิน 500 บาท หรือทั้งจำทั้งปรับ ศาลมีอำนาจสั่งขังได้หลายครั้ง ติดๆ กัน แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน และรวมกันต้องไม่เกิน 48 วัน หรือในกรณีความผิดที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงตั้งแต่ 10 ปี ขึ้นไปจะมีโทษปรับด้วยหรือไม่ก็ตาม ศาลมีอำนาจสั่งขังหลายครั้งติด ๆ กันได้ แต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกิน 12 วัน รวมกันต้องไม่เกิน 84 วัน แต่ถ้าศาลสั่งขังผู้ต้องหาครบ 48 วันแล้ว หากพนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนยื่นคำร้องขอฝากขังต่อเพื่อขอให้ศาลออกหมายขังต่อไปอีกโดยอ้างเหตุจำเป็น พนักงานอัยการหรือพนักงานสอบสวนต้องแสดงถึงเหตุจำเป็น และนำพยานหลักฐานมาให้ศาลได้สวนจนเป็นที่พอใจแก่ศาลในการได้สวนนั้น ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิแต่งตั้งทนายความเพื่อแถลงถึงข้อคัดค้านและซักถามพยาน ถ้าผู้ต้องหาไม่มีทนายความและผู้ต้องหาร้องขอ ให้ศาลตั้งทนายความให้กรณีหากมีการสั่งให้มีการควบคุมตัวผู้ต้องหา จะต้องคำนึงถึงสถานที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหา ซึ่งสถานที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหา จะต้องคำนึงถึงสถานที่ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามหมายขัง ต้องมีการจัดการตามหมายขังหรือหมายจำคุกต้องจัดการให้เป็นที่ไปตามนั้นในเขตอำนาจของศาลซึ่งออกหมาย เว้นแต่บัญญัติไว้เป็นอย่างอื่น

ในกรณีมีเหตุจำเป็นระหว่างสอบสวนหรือพิจารณา เมื่อพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีอำนาจที่จัดการตามหมายขังให้จัดการตามที่ขอควบคุมตัว หรือเมื่อศาลเห็นสมควร ศาลจะมีคำสั่งให้ควบคุมตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลดังกล่าวร้องขอหรือตามที่ศาลเห็นสมควรนอกจากเรือนจำได้ โดยให้อยู่ในความควบคุมของผู้ร้องขอหรือเจ้าพนักงานตามที่ศาลกำหนด ในกรณีนี้ ศาลจะกำหนดระยะเวลาตามที่เห็นสมควรก็ได้ สถานที่อื่นนั้นต้องมีสถานีดำรง หรือสถานที่ควบคุมผู้ต้องหาของพนักงานสอบสวน โดยมีลักษณะที่บัญญัติไว้ในกฎกระทรวงซึ่งกำหนดวิธีการควบคุมและมาตรการเพื่อป้องกันการหลบหนี หรือ ความเสียหายที่อาจเกิดขึ้นด้วย เมื่อศาลมีคำสั่งให้ควบคุมตัว

ผู้ต้องหาไว้ในสถานที่อื่นตามที่บุคคลผู้มีอำนาจร้องขอ หากภายหลังผู้ต้องหาหรือจำเลยไม่ปฏิบัติตามวิธีการหรือพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป ให้ศาลมีอำนาจเปลี่ยนแปลงคำสั่งหรือให้ดำเนินการตามหมายจับได้

ข้อสังเกตสำหรับบุคคลที่มีอำนาจร้องขอให้มีการควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อศาลในสถานที่อื่นนั้น คือพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำ หรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายจับ หรือเมื่อศาลเห็นสมควร สังเกตว่าผู้ต้องหาไม่มีสิทธิร้องขอเลย

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและวิทยาการสมัยใหม่ได้ถูกนำมาใช้กับงานในชีวิตประจำวันมากยิ่งขึ้น การติดต่อสื่อสารถึงกันก็สามารถกระทำได้รวดเร็วผิดไปจากสมัยก่อน เช่น มีการนำเครื่องคอมพิวเตอร์มาใช้สำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลหลักฐานและส่งข่าวสารถึงกัน การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็เหมือนกัน ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัยเชื่อว่าหากพนักงานสอบสวนผู้รับผิดชอบคดีดำเนินการอย่างจริงจัง ก็สามารถรวบรวมพยานหลักฐานสรุปสำนวนและนำผู้ต้องหาส่งให้พนักงานอัยการเพื่อยื่นฟ้องต่อศาลโดยเร็ว โดยเฉพาะคดีที่อัตราโทษตามกฎหมายไม่สูงและไม่มีความซับซ้อนมากมายนัก และยังหากผู้ต้องหานั้นให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนด้วยแล้ว การรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนก็ยิ่งง่ายขึ้น เพราะไม่จำเป็นต้องสอบสวนให้ละเอียดเหมือนกับคดีที่ผู้ต้องหาให้การปฏิเสธในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวน และโอกาสที่ผู้ต้องหาซึ่งให้การรับสารภาพชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนจะมากลับคำให้การปฏิเสธในชั้นศาลนั้นมีน้อยมากยกตัวอย่างเช่น คดีครอบครองอาวุธปืน โดยไม่มีทะเบียนและพกพาโดยไม่ได้รับอนุญาต ส่วนใหญ่ โทษตามกฎหมายจำคุกไม่เกิน 10 ปี และปรับไม่เกินสองหมื่นบาท ซึ่งหากพิจารณาตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคห้าแล้ว จะเป็นได้ว่า เป็นคดีที่ศาลมีอำนาจสั่งจับไว้ได้หลายครั้งติด ๆ กันแต่ครั้งหนึ่งต้องไม่เกินสิบสองวัน และรวมกันทั้งหมดต้องไม่เกินสี่สิบแปดวัน คดีเหล่านี้ส่วนมากแล้วหากผู้ต้องหาถูกจับจะให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและ ชั้นสอบสวน เมื่อถูกนำตัวมาส่งฟ้องต่อศาลในชั้นศาลก็ให้การรับสารภาพ ทำให้คดีเสร็จไปโดยเร็ว ในคดีเช่นนี้ หากพนักงานสอบสวนทำการฝากขังผู้ต้องหาจนครบ 48 วัน ตามที่กฎหมายกำหนด อาจทำให้ผู้ต้องหาถูกคุมขังเกินกว่าที่ศาลมีคำพิพากษาลงโทษในคดีดังกล่าว เนื่องจากผู้ต้องหาให้การรับสารภาพจึงมีเหตุบรรเทาโทษ ยกตัวอย่างในคดี จำเลยมีอาวุธปืนไม่มีเครื่องหมายทะเบียนของเจ้าพนักงานประทับและพกพาอาวุธปืนเข้าไปในเมืองโดยไม่ได้รับอนุญาตมีความผิดความผิดพระราชบัญญัติ อาวุธปืน เครื่องกระสุนปืน วัตถุระเบิดดอกไม้เพลิง และสิ่งเทียมอาวุธปืน พ.ศ. 2557 ซึ่งมีอัตราโทษจำคุกหนึ่งปีแต่ไม่เกินสิบปี ผู้ต้องหารับสารภาพในชั้นสอบสวน และในชั้นศาล คำพิพากษาฎีกาที่ 8815/2553 ความผิดฐานมีอาวุธปืนและเครื่องกระสุนปืนไว้ในครอบครองโดยไม่ได้รับอนุญาตโทษจำคุกให้รอการ

ลงโทษไว้มีกำหนด 2 ปี และคุมความประพฤติของจำเลยไว้นับแต่วันที่ได้อ่านคำพิพากษาศาลฎีกา กรณีเช่นนี้ ในทางปฏิบัติหากพนักงานสอบสวนทำการฝากขังผู้ต้องหาจนครบ 48 วัน ตามที่กฎหมายกำหนด ผู้ต้องหาย่อมต้องสูญเสียอิสรภาพเกินกว่าคำพิพากษาของศาลย่อมกระทบ ต่อสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาด้วย¹

ปัญหาในเรื่องระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนโดยขออำนาจ ฝากขัง ยาวนานจนเกินไป โอกาสที่คดีจะเสร็จไปโดยรวดเร็วก็มีน้อยยิ่งขึ้น เนื่องจากพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการสามารถใช้ประโยชน์จากระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาที่มีอยู่ตาม กฎหมายได้เต็มที่และเต็มระยะเวลาที่กำหนดไว้ใน มาตรา 87 แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณา ความอาญา และในทางปฏิบัติก็เป็นไปได้ว่าจะสอบสวนและฟ้องร้องผู้ต้องหาต่อศาลให้เสร็จก่อน ครบกำหนด ระยะเวลาควบคุมตัวการรวบรวมพยานหลักฐานของพนักงานสอบสวนสามารถ กระทำได้โดยง่ายเนื่องจากผู้ต้องหาเองก็ให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนแล้ว

ในการสอบถามผู้ต้องหาว่าจะคัดค้านการฝากขังประการใดหรือไม่นั้น หากกรณี เป็นกรณีที่ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนอยู่แล้ว และพร้อมที่จะให้การ รับสารภาพในชั้นศาลเช่นกัน แต่พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการก็ยังยื่นคำร้องขอให้มีการ ควบคุมตัวผู้ต้องหาต่อศาลอยู่ ศาลก็ไม่สามารถที่จะตัดสินใจได้แม้ว่าผู้ต้องหาต้องการที่จะ รับสารภาพในชั้นศาลก็ตามเพราะอยู่ในชั้นฝากขังของพนักงานสอบสวน โดยพนักงานสอบสวนอ้าง เหตุยังสอบสวนไม่แล้วเสร็จ

ด้วยเหตุดังกล่าวมาแล้วข้างต้นการที่กฎหมายบัญญัติ เรื่องระยะเวลาในการ ควบคุมตัวผู้ต้องหาในคดีอาญาก็ยังถูกกระทบสิทธิเสรีภาพของผู้ต้องหาตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทย กล่าวคือ กฎหมายให้ฝากขังผู้ต้องหาในคดีอาญาไว้เกินกำหนดโทษที่ศาลให้ จนเกินไป ซึ่งนานถึง 48 วันยกตัวอย่างเช่น คดีหนึ่งมีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่า 6 เดือน แต่ไม่ ถึง 10 ปี ตามมาตรา 87 วรรคห้า ผู้ต้องหาให้การรับสารภาพมาโดยตลอดตั้งแต่ชั้นจับกุมและชั้น สอบสวน เมื่อถูกฟ้องคดีต่อศาลก็ให้การรับสารภาพ หากศาลมีคำพิพากษาให้จำคุกจำเลยที่ถูก ควบคุมตัวมาก่อน โดยมิได้มีการประกันตัวไม่ว่าด้วยเหตุผลใดก็ตามให้จำคุก จำเลย 1 เดือน และ หากว่าคดีผู้ต้องหาที่ถูกควบคุมตัวมาตลอดนับแต่วันที่ถูกจับจนถึงวันที่ส่งตัวฟ้องต่อศาลรวม ระยะเวลาที่ถูกคุมขัง 48 วัน พอดีเมื่อหักวันช่วงระหว่างสอบสวนออกจากระยะเวลาจำคุกตามคำ พิพากษาแล้ว เท่ากับตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยนั้น ถูกควบคุมตัวเกินไป 18 วัน โดยไม่อาจหลีกเลี่ยงได้

¹ คำพิพากษาศาลฎีกาที่ 8815/2553.

ดังนั้น ในเรื่องปัญหาเกี่ยวกับระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหา ในด้านตัวบทกฎหมาย ควรที่จะมีการพิจารณาทบทวนเกี่ยวกับระยะเวลาในการขอฝากขังให้ลดลงอีกเพราะปัจจุบันสภาพสังคมเปลี่ยนแปลงไปการแก้ไขปรับปรุงด้านประสิทธิภาพการทำงานของพนักงานสอบสวน ตลอดจนเครื่องมืออุปกรณ์สนับสนุนต่างๆ จะทำให้การสอบสวนเร็วขึ้น ซึ่งระยะเวลาฝากขังไม่ควรจะเกินกว่า 1 เดือน ดังนั้น เห็นควรแก้ไขมาตรา 87 วรรคห้า แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา โดยให้มีการจำกัดเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาให้สั้นลง และคำนึงถึงคำให้การของผู้ต้องหาในชั้นจับกุมและชั้นสอบสวนประกอบด้วย กล่าวคือ ในคดีความผิดอาญาที่มีอัตราโทษจำคุกอย่างสูงเกินกว่าหกเดือน แต่ไม่ถึงสิบปี หรือปรับเกินกว่าห้าร้อยบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ หากคดีนั้นผู้ต้องหาให้การรับสารภาพ เห็นควรกำหนดให้พนักงานสอบสวนทำการสอบสวนให้แล้วเสร็จและนำตัวผู้ต้องหาส่งพนักงานอัยการเพื่อฟ้องต่อศาลภายในกำหนด 24 วัน นับแต่วันที่ผู้ต้องหาถูกควบคุมตัว และเมื่อยื่นคำฟ้องเป็นหนังสือแล้ว ให้ศาลถามผู้ต้องหาว่าจะให้การประสารใดและถ้าผู้ต้องหาให้การรับสารภาพให้ศาลใช้ดุลพินิจพิจารณาพิพากษาได้ เว้นแต่คดีที่มีอัตราโทษอย่างต่ำจำคุกตั้งแต่ 5 ปีขึ้นไป ซึ่งต้องสืบพยานโจทก์ประกอบคำรับสารภาพตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 176

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศ เหตุจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหา ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยดังกล่าวข้างต้น จะเห็นได้ว่าการควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นต้องพิจารณาทั้ง “เหตุและความจำเป็น” ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาควบคู่กันไป เหตุจำเป็นต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นนั้น กฎหมายใช้คำว่า “เหตุสุดวิสัยหรือมีความจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้” ซึ่งเป็นกรณีที่ต้องมีแสดงหลักฐานด้วย การอ้างเหตุสุดวิสัยหรือเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมิอาจก้าวล่วงได้ นั้นเป็นการให้ดุลพินิจกับพนักงานสอบสวนในการพิจารณาถึง “เหตุและความจำเป็น” เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นแล้วจะเห็นได้ว่า การควบคุมตัวผู้ต้องหาของประเทศญี่ปุ่นนั้น จะต้องเป็นกรณีมีเหตุที่เชื่อว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด ในขณะที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของประเทศไทยใช้คำว่า “เหตุสุดวิสัยหรือมีความจำเป็นอย่างอื่น” ดังนั้น เหตุในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของประเทศญี่ปุ่นจึงค่อนข้างจะต้องเป็นกรณีที่มีพยานหลักฐานหนาแน่นพอสมควรที่จะทำให้ศาลเชื่อได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิดนั้นๆ ในขณะที่ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของไทยยังเปิดโอกาสให้พนักงานสอบสวนใช้ดุลพินิจในการพิจารณาเหตุจำเป็น ซึ่งผู้ต้องหาอาจจะเป็นผู้กระทำความผิดหรือไม่ก็ได้ เหตุข้อนี้จึงน่าจะกระทบกระเทือนต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา ควรจะมีการแก้ไขบทบัญญัติของประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาให้ชัดเจนเกี่ยวกับการควบคุมตัวผู้ต้องหาเพื่อป้องกันเจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติใช้ดุลพินิจในการควบคุมผู้ต้องหาโดยมิชอบ โดยน่าจะเป็นเหตุที่เกิดจากการ

รวบรวมพยานหลักฐานได้ค่อนข้างแน่ชัดแล้ว ถึงขั้นที่น่าเชื่อถือได้ว่าผู้ต้องหาเป็นผู้กระทำความผิด นั้นจริงมากกว่าจะปล่อยให้เป็นแค่การสงสัยของ เจ้าพนักงานจึงน่าจะแก้ไขให้ใกล้เคียงกับหลักการ ของประเทศญี่ปุ่นซึ่งให้ความสำคัญกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหา

นอกจากนี้ หากพิจารณาถึงเหตุในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของประเทศไทย ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ข้อที่ว่ามี “เหตุสุดวิสัยหรือมีความจำเป็นอย่างอื่นอัน มีอาจก้าวล่วงได้” นั้น เป็นการปล่อยให้เจ้าพนักงานใช้อำนาจดังกล่าวโดยลำพังโดยไม่มีการ ตรวจสอบเลยว่าการควบคุมจำเป็นแค่ไหนเพียงใด ซึ่งเหตุดังกล่าวไม่ถือว่าเป็นเหตุในการควบคุม ผู้ต้องหาของประเทศญี่ปุ่น เมื่อพิจารณาถึงจุดมุ่งหมายในการควบคุมตัวผู้ต้องหาแล้ว โดยหลักจะ เป็นไปเพื่อให้การสอบสวนเป็นไปได้โดยเรียบร้อย และเพื่อประกันการมีตัว หรือประกันการบังคับ โทษของผู้ต้องหาเฉพาะในคดีนั้นๆ เท่านั้น จุดมุ่งหมายอื่น จึงไม่น่าจะนำมาพิจารณาเป็นเหตุในการ ควบคุมตัวผู้ต้องหาได้กว้างขวางมาก ยิ่งกว่าที่จะเป็นไปตามจุดมุ่งหมายของการควบคุมตัวผู้ต้องหา ตามกฎหมายที่แท้จริงอีกทั้งยังน่าจะขัดกับหลักกฎหมายอาญาที่ว่า “ไม่มีความผิด ไม่มีโทษ เพราะ ผู้ต้องหายังมิได้มีการกระทำความผิดอื่นแต่กลับมีการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้แล้ว ฉะนั้น ประเทศ ญี่ปุ่นจึงไม่มีการบัญญัติไว้เป็นเหตุดังกล่าวในการควบคุมตัวผู้ต้องหาแต่อย่างใด

เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเยอรมัน จะไม่มีปัญหาในทางปฏิบัติเกี่ยวกับเรื่อง ดังกล่าวเพราะกฎหมายบัญญัติเหตุในการควบคุมไว้ชัดเจน โดยจะมีศาลเป็นผู้พิจารณาตรวจสอบว่า สมควรจะควบคุมหรือไม่ด้วย จึงทำให้ปัญหาการลิดรอนสิทธิเสรีภาพไม่เกิดขึ้นอย่างประเทศไทย โดยในประเทศเยอรมันนั้นให้ศาลเป็นผู้พิจารณาการควบคุมผู้ต้องหาเริ่มต้นตั้งแต่การออกหมายจับ ต้องให้ศาลเป็นผู้ออกหมาย และต้องนำตัวผู้ต้องหาส่งศาลฝ่ายบริหาร (competent judge) แล้วให้ ศาล Magistrate พิจารณาว่าสมควรจะควบคุมผู้ต้องหาไว้หรือไม่ แต่ถ้าเห็นควรปล่อยก็ให้มีคำสั่ง ปล่อยตัวไปได้ การพิจารณาเบื้องต้นจึงเป็นหน้าที่ของศาลที่จะต้องพิจารณาพยานหลักฐานว่า เพียงพอหรือไม่ ในการพิจารณาหลักเกณฑ์ในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามประมวลกฎหมายวิธี พิจารณาความอาญาของประเทศเยอรมัน มาตรา 112 ได้ต้องปรากฏว่าผู้ต้องหาได้กระทำความผิด อาญาที่มีโทษอย่างสูง และมีมูลเหตุที่จะจับกุมได้ (ground for arrest exists) ดังนี้

- (1) น่าจะเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลบหนีหรือหลบซ่อน
- (2) พิจารณาจากสถานการณ์แต่ละคดีแล้วน่าจะเชื่อว่าผู้ต้องหาจะหลีกเลี่ยงไม่ไปศาล
- (3) ผู้ต้องหาจะมีเจตนาที่จะทำลาย เปลี่ยนแปลง เคลื่อนย้ายพยานหลักฐาน กระทำ การใดๆที่ไม่สมควรต่อจำเลยคนอื่นๆ หรือต่อพยาน หรือเป็นเหตุให้บุคคลอื่นกระทำการเช่นนั้น
- (4) ผู้ต้องหาได้ถูกกล่าวหาว่าได้กระทำความผิดอาญาร้ายแรง อันเป็นความผิด เกี่ยวกับศีลธรรม และมีหลักฐานที่น่าเชื่อว่า ก่อนศาลมีคำพิพากษาผู้ถูกกล่าวหาจะกระทำความผิด

ขึ้นอีกจึงจำเป็นต้องมีการควบคุมเบื้องต้น กรณีที่ผู้ต้องหาถูกกล่าวหาว่ากระทำความผิดอาญาที่ร้ายแรง เกี่ยวกับชีวิตแล้ว การควบคุมเบื้องต้นกระทำได้ทันทีไม่ต้องคำนึงถึงมูลเหตุที่จะจับกุม (grounds for arrest)

หลักกฎหมายในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของประเทศเยอรมัน อาจสรุปได้ว่า พิจารณาจากเหตุเกรงว่าผู้ต้องหาจะหลบหนี เหตุเกรงว่าทำให้พยานหลักฐานยุ่งเหยิง เหตุเกรงว่า จะไปกระทำความผิดใหม่ และเหตุอันเนื่องมาจากความร้ายแรงของความผิด ซึ่งเหตุต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นประเทศไทยได้บัญญัติไว้ในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาแล้วเช่นเดียวกันโดยได้มีการบัญญัติเหตุในการควบคุมตัวผู้ต้องหาดังกล่าวให้ชัดเจนในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาตามมาตรา 66 และเมื่อเปรียบเทียบกับประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาของญี่ปุ่น มาตรา 60 แล้ว กฎหมายก็จะบัญญัติถึงเหตุในการควบคุมผู้ต้องหาไว้ชัดเจนเช่นกัน โดยในชั้นสอบสวนในการพิจารณาเหตุควบคุมตัวผู้ต้องหานั้น จะมีอัยการและศาลเป็นผู้พิจารณาซึ่งจะพิจารณาเพียงแต่เหตุเกรงว่าผู้ต้องหาจะหลบหนี และเหตุเกรงว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานเท่านั้น ส่วนเหตุอื่นๆ จะนำไปพิจารณาหลังจากผู้ต้องหาถูกฟ้องต่อศาลแล้วเท่านั้น

นอกจากนี้ ในประเทศเยอรมันยังได้วางเงื่อนไขในกรณีที่เห็นว่าไม่สมควรจะควบคุมผู้ต้องหาโดยประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาของประเทศเยอรมัน มาตรา 116 ได้บัญญัติให้ศาลใช้ดุลพินิจที่จะไม่ควบคุมและเปลี่ยนไปใช้วิธีการพักการควบคุมได้โดยผู้ต้องหาต้องปฏิบัติ ดังนี้ ให้ไปรายงานตัวต่อเจ้าหน้าที่ศาลหรืออัยการ ณ ที่ทำการศาลหรืออัยการ ห้ามมิให้ผู้ต้องหาออกไปจากที่อยู่อาศัย หรือบริเวณที่กำหนดโดยมิได้รับความยินยอมจากศาลหรืออัยการ และการย้ายที่อยู่ต้องได้รับอนุมัติจากศาลหรืออัยการก่อน ซึ่งคล้ายกับการควบคุมความประพฤติของประเทศไทย แต่ประเทศไทยมิได้นำมาใช้ในชั้นควบคุมตัวผู้ต้องหาส่วนระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหานั้น ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญาไทย มาตรา 87 วรรคแรกได้กำหนดให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าจำเป็นตามพฤติการณ์แห่งคดี ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การควบคุมตัวผู้ต้องหานั้นนอกจากจะต้องมีเหตุจำเป็นต่างๆ ดังกล่าวข้างต้นแล้วยังต้องมีความจำเป็นร่วมด้วย ซึ่งตามกฎหมายไทยนั้นการพิจารณาถึงความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาต้องกระทำเพียงเท่าที่จำเป็น โดยอาศัยพื้นฐานของความคิดที่มีอัตราโทษไม่สูงกว่าความผิดลหุโทษจะควบคุมผู้ถูกจับไว้ได้เท่าเวลาที่จะถามค่าให้การ และที่จะรู้ตัวว่าเป็นใครอยู่ที่ไหน เท่านั้น เมื่อถามค่าให้การและรู้ว่าผู้ต้องหาเป็นใครอยู่ที่ไหนแล้วถือว่าความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาหมดลงแล้ว จะต้องปล่อยผู้ต้องหาไปจะควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ต่อไปไม่ได้

เมื่อเปรียบเทียบกับระยะเวลาควบคุมตัวผู้ต้องหาของญี่ปุ่นแล้วในกรณีที่เป็นการมีความผิดที่มีโทษปรับเล็กน้อยไม่เกิน 500 เยน หรือโทษกักขังแล้ว หากผู้ต้องหาไม่มีที่อยู่เป็น

หลักแหล่งแล้ว ก็ให้ถือเป็นเหตุในการควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้เช่นกัน แต่การควบคุมตัวผู้ต้องหาของญี่ปุ่นนั้นไม่ว่าจะเป็นความคิดใดก็ตาม เจ้าหน้าที่ของญี่ปุ่นอาจควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้ได้ไม่เกิน 48 ชั่วโมง ในขณะที่เรื่องของไทยนั้นเมื่อถามคำให้การและรู้ว่าผู้ต้องหาเป็นใครอยู่ที่ไหนแล้ว ก็จะต้องปล่อยตัวผู้ต้องหาไป เมื่อเทียบเทียบกันแล้ว ความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาของไทยในกรณีนี้มีการกำหนดไว้ชัดเจนว่ามีความจำเป็นมีเพียงเท่าใด ในขณะที่ของญี่ปุ่นยังให้ดุลพินิจแก่เจ้าพนักงานไว้ได้ว่านอกจากจะถามคำให้การและรู้ว่าผู้ต้องหาต้องเป็นใครอยู่ที่ไหนแล้วก็อาจจะยังควบคุมตัวไว้ต่อไปได้ภายในระยะเวลาไม่เกิน 48 ชั่วโมง โดยการควบคุมต่อไปนั้นต้องเป็นไปตามจุดมุ่งหมายและเหตุของการควบคุมตัวด้วย

ระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาตามกฎหมายของไทยในกรณีที่เป็นความคิดอาญาที่มีใช้ความผิดลหุโทษ กฎหมายมิให้เจ้าพนักงานควบคุมตัวผู้ต้องหาไว้เกินกว่าสี่สิบแปด ชั่วโมงหากมีความจำเป็นไม่อาจปล่อยผู้ต้องหาให้ทันภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวต้องมีการยื่นคำร้องต่อศาลเพื่อขอคัดฟ้อง ในกรณีดังกล่าวอาจจะเปรียบเทียบกับประเทศญี่ปุ่นที่ให้ถือว่าระยะเวลาดังกล่าวเพียงพอกับความจำเป็นในการควบคุมตัวผู้ต้องหาที่กระทำความผิดที่ไม่ร้ายแรงไว้ในอำนาจรัฐแล้ว หากมีเหตุจำเป็นต้องควบคุมเกินกว่าระยะเวลาสี่สิบแปด ชั่วโมงที่กำหนดแล้ว ต้องให้ศาลเป็นผู้ตรวจสอบการควบคุมผู้ต้องหาเท่านั้น ระยะเวลาในการควบคุมตัวผู้ต้องหาในกรณีที่เป็นความผิดอาญาทั่วไป แม้ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 87 วรรคสาม จะบัญญัติไว้มิให้ควบคุมผู้ถูกจับไว้เกินกว่าสี่สิบแปด ชั่วโมงนับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับถูกนำตัวไปที่ทำการของพนักงานสอบสวนตามมาตรา 83 เว้นแต่มีเหตุสุดวิสัยหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นอันมีอาจก้าวล่วงเสียได้ เมื่อเทียบกับของญี่ปุ่นซึ่งให้ควบคุมได้ไม่เกิน 72 ชั่วโมงนับแต่มีการจับผู้ต้องหาแล้ว จะเห็นได้ว่าของประเทศไทยนั้นให้ถือว่าการควบคุมตามกฎหมายเมื่อมาถึงที่ทำการของพนักงานสอบสวน และในทางปฏิบัติ จะถือว่าการควบคุมตามกฎหมายก็ต่อเมื่อได้มีการลงบันทึกประจำวันแล้ว หากมีการลงบันทึกประจำวันล่าช้าการควบคุมตามกฎหมายก็จะยังไม่เกิดขึ้น

ในทางปฏิบัติของไทยพนักงานสอบสวนจะใช้ระยะเวลาสี่สิบแปด ชั่วโมงเป็นหลักในการควบคุมผู้ต้องหามากกว่าจะคำนึงถึงว่าระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาที่เป็นข้อยกเว้นที่กฎหมายให้นำมาใช้ได้เมื่อมีเหตุจำเป็นเท่านั้น และเหตุจำเป็นนั้นจะต้องพิจารณาจุดมุ่งหมายและเหตุของการควบคุมตัวผู้ต้องหาดังที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นเป็นหลักด้วย เพราะการสอบสวนสามารถกระทำได้แม้ไม่มีตัวผู้ต้องหา ควรมีการแก้ไขเกี่ยวกับการปฏิบัติในการสอบสวนโดยให้มีการสืบสวนและรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้เพียงพอและแน่ชัดก่อนว่า บุคคลนั้นเป็นผู้กระทำความผิดจริง และเมื่อจะใช้มาตรการบังคับกับผู้ต้องหารายใด ควรให้มีการตรวจสอบถ่วงดุลพยานหลักฐานหลักฐานที่ได้รวบรวมมาแล้วอย่างเคร่งครัด โดยถือหลักการคุ้มครองสิทธิ

และเสรีภาพของบุคคลเป็นสำคัญมากกว่าจะปล่อยให้พนักงานสอบสวนใช้มาตรการควบคุมตัวผู้ต้องหาไปในระหว่างที่กำลังรวบรวมพยานหลักฐานก่อนแล้วมาเร่งรัดให้รีบทำสำนวนการสอบสวนส่งให้พนักงานอัยการ ซึ่งมีใช่เป็นการแก้ไขปัญหาลักษณะเกี่ยวกับเรื่องการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลที่แท้จริง แต่เป็นการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น หลังจากที่ได้มีการกระทำไปเกินกว่าความจำเป็น อันเป็นการลิดรอนสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหาแล้วกรณีจึงแตกต่างจากระบบของประเทศญี่ปุ่น ที่เน้นการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานให้ได้แน่ชัดก่อนที่จะมีการเอาตัวคนไว้เป็นผู้ต้องหา เพราะความเข้าใจและการให้ความสำคัญของ เจ้าพนักงานผู้ปฏิบัติของไทยและญี่ปุ่น เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของบุคคลแตกต่างกัน

การศึกษาเรื่อง “สิทธิของผู้ต้องหาในการอุทธรณ์คำสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน” มุ่งที่จะศึกษาหลักกฎหมายที่บังคับใช้อยู่ในประเทศไทยในขั้นตอนการสอบสวนก่อนฟ้องคดี ในการควบคุม การขัง ผู้ต้องหามีความเหมือนหรือแตกต่างกับหลักสากลที่ประเทศเสรีประชาธิปไตยบัญญัติรับรองคุ้มครองหรือไม่เพียงใด และแนวปฏิบัติในการบังคับใช้กฎหมายของไทย มีความสอดคล้องกับหลักสากลหรือไม่ จากการศึกษาพบว่ามาตรฐานสากลกำหนดให้ การควบคุมตัว หรือขัง ต้องกระทำเท่าที่จำเป็นเพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายต่อการดำเนินคดี และเหตุจำเป็นนั้นจะต้องได้รับการตรวจสอบ โดยองค์กรศาล หรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้องในทันที นอกจากนี้ต้องถือเป็นหลักทั่วไปว่า ระหว่างรอการสอบสวน หรือ พิจารณาบุคคลผู้ถูกคุมขังพึงได้รับการปล่อยชั่วคราว

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศปัญหาที่เกิดขึ้นเกี่ยวกับระยะเวลาในการฝากขัง การควบคุมผู้ต้องหาในชั้นสอบสวนนั้นหากพิจารณาตามหลักที่กฎหมายบัญญัติไว้ของต่างประเทศ มีดังนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาจะต้องนำตัวผู้ถูกจับไปศาลโดยเร็ว บางรัฐกำหนดเวลาไว้โดย เช่น 24 ชั่วโมง และ แจ้งให้ทราบว่ามีสิทธิได้รับการไต่สวนเบื้องต้นถึงเหตุแห่งการขังได้ภายในกำหนดเวลาไม่เกิน 10 วัน ประเทศอังกฤษ เจ้าพนักงานตำรวจขออนุญาตศาลควบคุมผู้ต้องหาได้ 96 ชั่วโมง หากไม่มีการฟ้องภายในกำหนดระยะเวลาดังกล่าวก็ต้องปล่อยตัวไป การใช้อำนาจควบคุมตัวของเจ้าพนักงานตำรวจจะต้องถูกตรวจสอบเป็นระยะๆจากพนักงานควบคุมในกรณีการควบคุมไม่เกิน 24 ชั่วโมง และจากผู้พิพากษา Magistrate ในกรณีการควบคุมเกิน 24 ชั่วโมง แต่อย่างไรก็ตามระยะเวลาการควบคุมตัวทั้งหมดก็จะไม่เกิน 96 ชั่วโมง ถ้าครบกำหนด 96 ชั่วโมงแล้วเจ้าพนักงานตำรวจต้องส่งตัวผู้ถูกควบคุมฟ้องคดีต่อศาล หรือมิฉะนั้นก็ต้องปล่อยตัวไป ประเทศเยอรมัน ในกรณีการควบคุม โดยพนักงานอัยการหรือตำรวจ ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 163-b กำหนดระยะเวลาในการจับนั้น จะจับได้เฉพาะเพื่อให้ทราบชื่อ – ที่อยู่ แต่อย่างไรก็ตามจะต้องไม่เกิน 12 ชั่วโมง หลังจากนั้นจะต้องนำตัวส่ง

ผู้พิพากษา เว้นแต่ได้รับอนุญาตจากผู้พิพากษาให้สามารถควบคุมไว้ได้นานกว่านั้น สำหรับประเทศ ญี่ปุ่น ระยะเวลาการควบคุมตัวของบุคคลในชั้นสอบสวนนั้นจะทำการควบคุมโดยพนักงานอัยการ และตำรวจต่างมีอำนาจจับกุมและควบคุมผู้ต้องหาโดยขอหมายจับจากศาลซึ่งสามารถควบคุมตัวได้ 48 ชั่วโมงแต่ในกรณีที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเป็นผู้จับกุม (ระยะเวลาการควบคุมตัวนับตั้งแต่ถูกจับกุม) เจ้าหน้าที่ตำรวจต้องส่งสำนวนไปให้พนักงานอัยการภายใน 48 ชั่วโมงหลังจากนั้นพนักงานอัยการต้องพิจารณาคำเนิการฝากขังภายใน 24 ชั่วโมงหลังจากนั้นหากจำเป็นที่จะต้องควบคุมตัวอีกต้องขอฝากขังได้ 10 วันและขยายเวลาได้อีก 10 วันรวมเป็นเวลาที่สามารถควบคุมตัวได้ทั้งหมด 23 วัน

เมื่อพิจารณาในส่วนของประเทศไทยห้ามมิให้ควบคุมผู้จับไว้เกินกว่า 48 ชั่วโมง นับแต่เวลาที่ผู้ถูกจับมาถึงที่ทำการพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจแต่มิให้นับเวลาเดินทาง ตามปกติที่นำตัวผู้ถูกจับมาศาลรวมเข้าในกำหนดเวลา 48 ชั่วโมงนั้นด้วย ในกรณีที่มิเหตุจำเป็นเพื่อทำการสอบสวนหรือมีเหตุจำเป็นอย่างอื่นจะยึดเวลาเกินกว่า 48 ชั่วโมงก็ได้เท่าที่จำเป็นหรืออาจเรียก พยานหลักฐานมาเพื่อประกอบการพิจารณาก็ได้และสามารถนำมาฝากขังต่อศาลได้อีก 84 วัน ซึ่งจะเห็นได้ว่าของไทยกฎหมายได้บัญญัติให้อำนาจในการควบคุมตัวผู้ต้องหาโดยมีระยะเวลาเกินกว่า ทุกประเทศ

ดังนั้นควรที่จะ กำหนดระยะเวลาให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการในการ ส่งฟ้องที่แน่นอน ทั้งนี้เพื่อให้พนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ มีการบริหารงานและเวลาที่ เหมาะสมและมีประสิทธิภาพ มิใช่บัญญัติเพื่อเปิดโอกาสให้เจ้าหน้าที่ยุติธรรมใช้เวลาที่ตนมีในการ เลี่ยงความผิดเนื่องจากปฏิบัติงานล่าช้านั่นเอง ซึ่งบางครั้งในข้อเท็จจริงผู้ต้องหาอาจเป็นผู้บริสุทธิ์ แต่ต้องได้รับความเดือดร้อนจากการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

4.3 ปัญหาผู้มีอำนาจพิจารณาสั่งไม่ปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน

ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 106 บัญญัติว่า “คำร้องขอให้ ปล่อยผู้ต้องหาหรือจำเลยชั่วคราวโดยไม่ต้องมีประกันหรือมีประกัน หรือมีประกันและหลักประกัน ไม่ว่าผู้นั้นต้องควบคุมหรือขังตามหมายศาล ย่อมยื่นได้โดยผู้ต้องหา จำเลย หรือผู้มีประโยชน์ เกี่ยวข้อง ดังนี้

(1) เมื่อผู้ต้องหาถูกควบคุมอยู่และยังมิได้ถูกฟ้องต่อศาล ให้ยื่นต่อพนักงาน สอบสวนหรือพนักงานอัยการ แล้วแต่กรณี และ

ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 บัญญัติไว้ว่า การสั่งไม่ให้ ปล่อยชั่วคราว จะกระทำได้อต่อเมื่อมีเหตุอันควรเชื่อเหตุใดเหตุหนึ่งดังต่อไปนี้

- 1) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะหลบหนี
- 2) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน
- 3) ผู้ต้องหาหรือจำเลยจะไปก่อเหตุอันตรายประการอื่น
- 4) ผู้ร้องขอประกันหรือหลักประกันไม่น่าเชื่อถือ
- 5) การปล่อยชั่วคราวจะเป็นอุปสรรคหรือก่อความเสียหายต่อการสอบสวนคดี

ของเจ้าพนักงานหรือการดำเนินคดีในศาล

ประกอบกับคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่ 419/56 ลงวันที่ 1 กรกฎาคม 2556 บทที่ 2 เรื่องการอำนวยความสะดวกธรรมชาติทางอาญา หมวดการปล่อยตัวชั่วคราวในคดีอาญา ต้องสันนิษฐานไว้ก่อนว่า ผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์หรือไม่มีความผิดจนกว่าศาลจะได้พิพากษาถึงที่สุดว่า บุคคลผู้นั้นเป็นผู้กระทำความผิด การปล่อยชั่วคราวจึงเป็นมาตรการที่มีความสำคัญยิ่ง หากผู้ต้องหา ถูกควบคุมตัวอยู่ในระหว่างการสอบสวนของพนักงานสอบสวน ให้ดำเนินการดังนี้

(1) ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน กำหนดลำดับอาวุโสของพนักงานสอบสวนไว้ ตามกฎ ก.ตร. ว่าด้วยการกำหนดลำดับอาวุโสของข้าราชการตำรวจในการรักษา ราชการแทน มีอำนาจเป็นผู้พิจารณาสั่งปล่อยชั่วคราวแทนได้

(2) ให้หัวหน้าหน่วยงานที่มีอำนาจสอบสวน พิจารณาสั่งคำร้องให้ปล่อยชั่วคราว โดยเร็ว โดยให้พิจารณาสั่งให้เสร็จสิ้นภายใน 1 ชั่วโมงนับแต่ได้รับเรื่อง เว้นแต่มีกรณีเหตุจำเป็นไม่อาจพิจารณาสั่งการได้ภายในกำหนด ก็ให้บันทึกเหตุจำเป็นไว้ในคำร้องหรือบันทึกเสนอสัญญา ประกันแต่ทั้งนี้ ต้องไม่เกิน 24 ชั่วโมงนับแต่ได้รับคำร้อง

จะเห็นได้ว่ากฎหมายและระเบียบคำสั่งสำนักงานตำรวจแห่งชาติดังกล่าว จะให้อำนาจหัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้มีอำนาจในการใช้ดุลพินิจสั่งปล่อยชั่วคราวหรือไม่ปล่อยชั่วคราว และตามหลักการบริหารงานบุคคล หัวหน้าสถานีเป็นผู้บริหารระดับสูงสุดในสถานีตำรวจ ในการปฏิบัติหน้าที่ มีการมอบหมายหน้าที่ความรับผิดชอบตามสายการบังคับบัญชา ได้แก่ ฝ่ายอำนวยการหรือธุรการ ฝ่ายสอบสวน ฝ่ายสืบสวน ฝ่ายป้องกันปราบปราม และฝ่ายจราจร โดยมีหัวหน้างานแต่ละฝ่ายเป็นผู้รับผิดชอบ หัวหน้าสถานีจึงอาจไม่ทราบรายละเอียดการปฏิบัติในทุกเรื่องที่เกิดขึ้นในสถานีตำรวจ หากพิจารณาหลักเกณฑ์เงื่อนไขการไม่ปล่อยตัวชั่วคราวตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 จากกรณีดังกล่าวจะเห็นว่า หัวหน้าสถานีซึ่งเป็นผู้ใช้ดุลพินิจในการพิจารณาไม่ปล่อยชั่วคราว บางกรณีอาจจะไม่ทราบพฤติการณ์หรือข้อมูลด้านอื่นๆ ของผู้ต้องหา ตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 108/1 หรือทราบข้อมูลของผู้ต้องหาที่จะต้องพิจารณาตามเงื่อนไขไม่ปล่อยชั่วคราวไม่ละเอียด ครบถ้วน เท่ากับหัวหน้างานฝ่ายต่างๆ และตัวพนักงานสอบสวนเจ้าของคดี ซึ่งเป็น

เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติการในพื้นที่ รับรู้ รับทราบพฤติกรรม ข้อมูลเชิงลึกของผู้ต้องหาเป็นอย่างไร เช่น ผู้ต้องหาเคยหลบหนีประกันในชั้นศาลมาแล้วกี่ครั้ง เคยมีพฤติกรรมไปข่มขู่หรือยุ่งเหยิงกับ พยานหลักฐาน เป็นต้น

การที่หัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้ใช้ดุลพินิจตามกฎหมายโดยมีอำนาจพิจารณา การสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราวเพียงผู้เดียวนั้น เมื่อเทียบเคียงกับพระราชบัญญัติที่มีโทษทางอาญา ฉบับอื่นๆ ในเรื่องผู้มีอำนาจในการพิจารณาสั่งการในลักษณะที่เป็นการกระทบต่อสิทธิและเสรีภาพ ของบุคคล ผู้มีอำนาจพิจารณาต้องเป็นรูปของคณะกรรมการในการพิจารณาทั้งสิ้น ยกตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติเครื่องหมายการค้า พ.ศ. 2534 หมวดคณะกรรมการเครื่องหมายการค้า มาตรา 95 และมาตรา 96 และพระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2522 มาตรา 6 และมาตรา 7 ที่บัญญัติเกี่ยวกับการพิจารณาสั่งการของเจ้าพนักงานนั้นต้องเป็นรูปของคณะกรรมการในการพิจารณา ซึ่งแตกต่าง กับการที่หัวหน้าสถานีตำรวจเป็นผู้ใช้ดุลพินิจตามกฎหมายโดยมีอำนาจพิจารณาการสั่งไม่ให้ปล่อย ตัวชั่วคราวเพียงผู้เดียว ซึ่งการพิจารณาสั่งการดังกล่าวเป็นการกระทบต่อสิทธิเสรีภาพของบุคคล

หากพิจารณาเรื่องหลักความโปร่งใส และให้มีการถ่วงดุลการใช้ดุลพินิจในการ การพิจารณาปล่อยชั่วคราวในทางปฏิบัติหัวหน้าพนักงานสอบสวนหรือหัวหน้าสถานี เป็นผู้พิจารณาเพียงผู้เดียว อาจมีอคติ มีความเอนเอียง หรือมีปัจจัยภายนอก ส่งผลให้การใช้ดุลพินิจ ตามอำเภอใจ หรือใช้ดุลพินิจโดยไม่ทราบข้อมูลเชิงลึกของผู้ต้องหา ทำให้ไม่พิจารณาปล่อย ชั่วคราว ส่งผลให้ผู้ต้องหาต้องขาดอิสรภาพ จึงควรแก้ไขปัญหาดังกล่าวโดยพิจารณาในรูปแบบ คณะกรรมการปล่อยชั่วคราว เพื่อร่วมพิจารณาตรวจสอบ ถ่วงดุล พิจารณามีความเห็นในการ ปล่อยชั่วคราว เพื่อให้การพิจารณาปล่อยชั่วคราว เป็นไปอย่างรอบคอบ รัดกุม สร้างความเป็นธรรม มีการตรวจสอบและถ่วงดุลอำนาจการใช้ดุลพินิจของหัวหน้าสถานี ให้เป็นไปตามหลักความ ยุติธรรม

คณะกรรมการปล่อยชั่วคราว ควรประกอบด้วย

1. หัวหน้าสถานี
2. หัวหน้างานป้องกันปราบปราม
3. หัวหน้างานสืบสวน
4. หัวหน้างานสอบสวน
5. พนักงานสอบสวนเจ้าของคดี

องค์ประชุมของคณะกรรมการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวนจะต้องมีไม่น้อยกว่า สามในห้าของจำนวนคณะกรรมการ กรณีที่หัวหน้าสถานีตำรวจไม่อยู่ทำหน้าที่เป็นประธาน กรรมการปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน มอบหมายให้กรรมการผู้มิอาวุโสสูงสุดในองค์ประชุม

ทำหน้าที่เป็นประธาน ผลการพิจารณาให้ถือมติเสียงข้างมากเป็นมติในการปล่อยชั่วคราวและสั่งไม่ปล่อยชั่วคราว ผลดีของการมีคณะกรรมการปล่อยชั่วคราวระดับสถานีตำรวจ คือ

1. เป็นการถ่วงดุลอำนาจในการใช้ดุลพินิจของหัวหน้างานสอบสวนหรือหัวหน้าสถานี โดยเกณฑ์การพิจารณาใช้มติเสียงข้างมาก เป็นเกณฑ์พิจารณาในการปล่อยชั่วคราว

2. มีความโปร่งใส คณะกรรมการปล่อยชั่วคราวมีอิสระในการพิจารณา มีความเห็นในการพิจารณาปล่อยชั่วคราวเป็นเอกเทศ และสามารถตรวจสอบการใช้ดุลพินิจในการไม่พิจารณาปล่อยชั่วคราวของแต่ละคนว่ามีเหตุผลอย่างไร จึงไม่พิจารณาปล่อยชั่วคราว

3. มีการตรวจสอบข้อมูลประวัติของผู้ต้องหาครบถ้วนเนื่องจากคณะกรรมการปล่อยชั่วคราว จะมีข้อมูลเกี่ยวกับผู้ต้องหา เพื่อเป็นข้อพิจารณาเพิ่มเติมจากหลายด้าน เช่น หัวหน้างานป้องกันปราบปราม จะมีข้อมูลท้องถิ่นที่เกี่ยวกับผู้ต้องหา หัวหน้างานสืบสวนจะมีประวัติพฤติการณ์เชิงลึกหรือข้อมูลหมายจับของผู้ต้องหา ส่วนหัวหน้างานสอบสวนจะมีข้อมูลประวัติการต้องโทษคดีอาญา การหลบหนีประกันในชั้นศาล ส่วนพนักงานสอบสวนเจ้าของคดีจะทราบรายละเอียดพฤติกรรมในการก่อคดีปัจจุบัน รวมถึงความขัดแย้งความรุนแรงที่ผู้ต้องหากระทำต่อผู้เสียหายในคดี ซึ่งแต่ละฝ่ายสามารถนำข้อมูลมาบูรณาการในการพิจารณาที่จะปล่อยชั่วคราวหรือไม่ปล่อยชั่วคราว

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายต่างประเทศในประเด็นดังกล่าวการพิจารณาคำสั่งให้ประกันตัวผู้ต้องหา หรือไม่ให้ประกันนั้นมีความแตกต่างกันตามกฎหมายของแต่ละประเทศ ดังเช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ศาลเป็นผู้พิจารณาอนุญาต ประเทศอังกฤษ เจ้าพนักงานตำรวจและเจ้าหน้าที่ควบคุมเป็นผู้พิจารณาอนุญาต ประเทศเยอรมัน ศาลเป็นผู้พิจารณาอนุญาต ประเทศญี่ปุ่น ผู้ต้องหาไม่มีสิทธิขอประกันในชั้นพนักงานสอบสวนและชั้นอัยการ และเมื่อนำมาวิเคราะห์ทั้งกฎหมายไทยและกฎหมายต่างประเทศแล้ว เพื่อให้สอดคล้องกับหลักการสันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาเป็นผู้บริสุทธิ์จนกว่าจะมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่ากระทำผิดจริง ผู้วิจัยเห็นว่าการมีคณะกรรมการปล่อยชั่วคราวระดับสถานีตำรวจจะส่งผลดีต่อสิทธิและเสรีภาพของผู้ต้องหามากยิ่งขึ้น

